

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه کتاب‌های اندیشمند

کتاب یار اندیشمند فارسی پنجمی‌ها

قابل استفاده‌ی دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم ابتدایی

مؤلف: محمدرضا لطفی

شامل:

توضیحات هر درس، معانی اشعار،
نکات اضافه‌دستوری، یادآوری نکات سال‌های قبل
و تمرینات متنوع
+ ۵ زنگ آزمون دوره‌ای

ناشر: تندیس نقره‌ای اندیشمند
با همکاری آموزشگاه علمی اندیشمند

به نام خداوند جان و خرد

«کتاب یار» مجموعه ای است کم نظیر که به شیوه ای روان، عمیق و مؤثر، تمامی نیازهای آموزشی دانش آموزان عزیز را در هر پایه ی تحصیلی تحت پوشش قرار می دهد و از آنجا که مطالعه ی دقیق کتاب یار به فهم کتاب درسی کمک می کند، بنابراین کتاب یار، یار کتاب درسی محسوب می شود. با این هدف، گروه مؤلفین اندیشمند با بهره گیری از روش های نوین آموزشی و مطابق با محتوای کتب درسی، کتاب یار را طراحی نموده اند.

آنچه این مجموعه را از سایر کتاب های مشابه متمایز می سازد، شیوه ی ارائه مطالب، درس نامه ها، سؤالات متعدد و متنوعی است که بر اساس آن ها آزمون های دوره ای برگزار می شود. این روش موجب گردیده تا دانش آموزان عزیز بتوانند در هر آزمون رشد توانایی های علمی خود را به محک گذارده و با مشخص شدن نقاط قوت و ضعف خود، مسیر یادگیری مناسب تری را در پیش گیرند.

امید است کتاب حاضر چون یاری مهربان، شما را تا سرمنزل مقصود همراهی نماید.

سربلند باشید.

به نام خداوند فورشید و ماه که دل را به نامش فرد داد راه

دوره ابتدایی تحصیلی، اساسی ترین دوره در بین دوره های چندگانه ی تحصیلی در مملکتمان است. از اهداف مهم این دوره ها می توان به توانایی خواندن و نوشتن و حساب کردن اشاره کرد به غیر از این هدف ها، هدف های مهم دیگری هم وجود دارند که در درجه بندی اهداف آموزش ابتدایی بالاتر از اهداف یاد شده قرار می گیرند.

اما متأسفانه نگاه مساوی به تمامی دروسی که هدف های فوق را دنبال می کنند، بین دانش آموزان و حتی آموزگاران ارجمند وجود ندارد، چنان که حجم عمده ای از ساعات درسی را دروس ریاضی و علوم پر می کند.

در واقع به جرأت می توان گفت، درس فارسی به نوعی مظلوم واقع شده است، چراکه تقریباً دانش آموزان بیشتر به سایر دروس توجه می کنند تا به درس فارسی و این درحالی است که شاید بتوان گفت، این درس مهم ترین درس دوره ابتدایی است.

نظر به این مهم و این نقص در آموزش درس فارسی، این کتاب تلاش می کند با آموزش های تکمیلی با نگاهی به کتاب فارسی سال قبل، تمرین های هدف دار و گوناگون، سواد فارسی دانش آموزان را به گونه ای بالا ببرد تا در پایان سال تحصیلات این پایه، تسلط کامل به مفاهیم این درس داشته باشند.

برای این منظور مطالب مهم دستوری، واژه آموزی و نکته ها را با بیانی گسترده تر بیان کرده و تمرینات گوناگون و بسیاری که به نوعی مکمل تمرینات کتاب نوشتاری است در نظر گرفته شده است.

در لابه لای مطالب آموزشی مربوط به کتاب درسی، مطالب جدید و تکمیلی در بخش هایی به نام «دو کلمه حرف حساب» گنجانده شده تا به مطالب علمی کتاب عمق بیشتری بدهد و در قسمت های «پنویادت میاد» مطالب دستوری سالهای گذشته بیان شده است.

برای بررسی دقیق تر درس و توجه دانش آموزان به متن دروس، تلاش شده تا تمرینات بیشتر از متن خود دروس انتخاب شود که خود بهترین مرجع است.

آزمونهایی تحت عنوان «زنگ آزمون» نیز برای بررسی بهتر تمرینات گذشته در فواصل معینی بین درس ها در نظر گرفته شده تا مروری بر آموخته های قبل نیز شود.

در انتها با اذعان به این که قطعاً هر تلاشی خالی از نقص و اشکال نیست، امیدوارم همکاران ارجمند با گوشزد نقاط ضعف و قوت این کتاب، نگارنده را در ارائه ی مجموعه های بی نقص تر یاری دهند.

فهرست مطالب

۶	ستایش
۸	فصل اول: آفرینش
۹	درس اول
۱۵	درس دوم
۲۱	فصل دوم: دانایی و هوشیاری
۲۲	درس سوم
۲۸	زنگ آزمون یک
۳۱	درس چهارم
۳۸	درس پنجم
۴۵	فصل سوم: ایران من
۴۶	درس ششم
۵۲	زنگ آزمون دو
۵۵	درس هشتم
۶۰	فصل چهارم: نام آوران
۶۱	درس نهم
۶۶	درس دهم
۷۱	زنگ آزمون سه
۷۴	درس یازدهم
۷۳	فصل پنجم: راه زندگی
۸۰	درس سیزدهم
۸۵	درس چهاردهم
۹۰	زنگ آزمون چهار
۹۳	درس پانزدهم
۱۰۰	فصل ششم: علم و عمل
۱۰۱	درس شانزدهم
۱۰۸	درس هفدهم
۱۱۴	زنگ آزمون پنج

۱) ای همه هستی ز تو پیدا شده خاک ضعیف از تو توانا شده

معنی: ای خداوندی که همه ی جهان را آفریده ای و و خاک بی ارزش و ناتوان را توانایی بخشیدی تا از آن گیاهان برونید و برای انشان غذا تولید کنند.

۲) از پی توست این همه امید و بیم هم تو ببخشای و ببخش، ای کریم

معنی: همه ی ترس ها و امیدها به خاطر نتیجه ی کارهایمان پیش تو است، گناهان ما را ببخش و از نعمت های خود به ما ارزانی دار ای بخشنده.

۳) چاره ماساز که بی یاوریم گر تو برانی به که روی آوریم

معنی: به جز تو کسی را نداریم که به یاری ما بیاید و اگر تو ما را از درگاہت دور کنی به چه کسی روی آوریم؟

۴) جز در تو قبله نخواهیم ساخت گر ننوازی تو که خواهد نواخت؟

معنی: ما قبله ای به جز تو نداریم، اگر تو دست محبت به سر ما نکشی پس چه کسی به ما لطف و محبت می کند؟

۵) یار شو ای مونس غمخوارگان چاره کن ای چاره ی بی چارگان

معنی: ای یاور انسانهای غمگین و درمانده به ما کمک کن و چاره ی مشکلات باش.

نکته: هر بیت این شعر دارای قافیه ای جداگانه است.

..... پیدا شده توانا شده
..... بیم کریم
..... یاوریم آوریم
..... ساخت نواخت
..... غمخوارگان بی چارگان

به این نوع شعر فارسی **مثنوی** گفته می شود. از آنجا که مثنوی از نظر قافیه محدودیت ندارد بیشتر برای موضوعات طولانی به کار می رود.

از معروف ترین کتابهایی که در قالب مثنوی سروده شده اند می توان به شاهنامه ی فردوسی و مثنوی مولانا اشاره کرد.

از قالب شعری مثنوی بیشتر در اشعار فارسی استفاده می شود.

قدیمی ترین مثنوی سروده شده که اکنون به جز چند بیت چیزی از آن در دست نیست، مربوط به رودکی است که متن کلیله و دمنه را در قالب مثنوی سروده است.

ای همه هستی ز تو پیدا شده

این شعر که یکی از سروده های نظامی گنجه ای (گنجوی) است، به توانایی و قدرت خداوند اشاره می کند و به این خاطر در آغاز کتاب درسی آمده است تا دانش آموزان و آموزگاران عزیز کتاب درسی امسال خود را با نام خداوند بزرگ شروع کنند و برای پیروزی و موفقیت و پیشرفت های درسی و آموزشی خود از او کمک و یاری بخواهند.

اصولاً اگر در ادبیات ایران جست و جو کنیم درک خواهیم کرد که آموزه های یکتا شناسی در جای جای آن وجود دارد و دیده می شود. در هر بیت و مصراع (خط و نیم خط شعری) این شعر به یکی از صفات و توانایی های پروردگار جهان اشاره شده است:

در بیت اول به آفرینش جهان

در بیت دوم به خشنودی او

در بیت سوم به پناه بندگان بودن خداوند

در بیت چهارم به بنده نوازی پروردگار بدون توجه به اعمال او

در بیت پنجم و آخر به چاره سازی خداوند یکتا اشاره شده است و در حقیقت از او خواسته شده است که ای خداوندی که دارای این ویژگی ها و توانایی ها هستی، به ما کمک کن که در آموزش و یادگیری مطالب علمی خود موفق و پیروز شویم.

ما نیز از پروردگار برای موفقیت در یادگیری تمام مطالب درسی و علمی خود در کلاس پنجم یاری می طلبیم تا بلکه بتوانیم با کسب دانش فرد مفیدی برای جامعه و کشور خود باشیم و زندگی خوبی هم برای خود و هم برای هموطنان و هموعان خود بسازیم.

به امید آن روز

اندکی در باره ی نظامی گنجه ای (گنجوی) بیاموزیم:

نظامی در شهر گنجه که در آن دوران یکی از شهرهای ایران بود دیده به جهان گشود و به همین خاطر به گنجه ای یا گنجوی مشهور شد.

او به عنوان شاعر و داستان سرای ایرانی در قرن ششم هجری شناخته شده است. نظامی در زمره ی گویندگان شعر فارسی است که نه تنها روش و سبکی جداگانه است بلکه تاثیر شیوه ی او نیز در شاعران پس از او کاملاً مشخص و پیدا است. او از دانش های رایج روزگار مانند علوم ادبی، ستاره شناسی، فقه، علوم اسلامی، کلام و زبان عربی آگاهی وسیع داشته و این خصوصیات از شعر او به روشنی دانسته شده و پیداست.

فصل اول

آشنایی

درس اول

تماشاخانه

آن چه در این درس به عنوان نخستین درس از کتاب ادبیات فارسی پایه ی پنجم می آموزیم ، در حقیقت ادامه ی مطلب آغازین کتاب است . در شعر «ای همه هستی ز تو پیدا شده» به توانایی های خداوند اشاره شده بود و در این درس می آموزیم که هر گوشه از جهان هستی نمایشگاهی از آفریده های پروردگار و خداوند جهان است . برای انسانهایی که اهل دقت نظر و کنجکاوی هستند ، جهان بزرگترین کتاب خدانشناسی و یکتاپرستی است ، فقط کافی است به دنیا کمی با دقت و موشکافانه تر نگاه کنیم ، آنگاه در می یابیم که حتی تمام چیزهایی که بارها و بارها به سادگی از کنارشان گذشته ایم سرشار از زیبایی و نشانه ای از قدرت و مهربانی خداوندگار جهان است.

رقص باد، خنده گل

معنی شعر

سبزه زاران رفته رفته زرد گشت

۱) باد سرد آرام از صحرا گذشت

معنی: باد سرد پاییزی به آرامی از صحرا عبور کرد و چمن زاران سرسبز را به آرامی به رنگ زرد درآورد .

زرد شد آن چتر شاداب قشنگ

۲) تک درخت نارون، شد رنگ رنگ

معنی: برگ های سبز درخت نارون رنگارنگ شدند و آن چتر سایه گستر سبز و زیبا رو به زرد شدن رفت

رشته های بید بن از هم گسیخت

۳) برگ برگ گل به رقص باد ریخت

معنی: برگ های گل با وزش باد ریخت و درخت بید خشک شد.

باغ و بستان ناگهان در خواب شد

۴) چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد

معنی: چشمه به تدریج خشک و بی آب شد و باغ و بستان به خواب زمستانی فرو رفتند

کرد کوتاه، شاخه ی پیچان تاک

۵) کرد دهقان دانه ها در زیر خاک

معنی: کشاورز دانه ها را در زمین کاشت و شاخه ی درختان انگور را کوتاه کرد.

۶ فصل پاییز و زمستان می رود

بار دیگر، چون بهاران می شود

معنی: هنگامی بهار از راه می رسد نشانه گذشتن فصل پاییز و زمستان است.

۷ از زمین خشک می روید گیاه

چشمه جوشد، آب می افتد به راه

معنی: با شروع فصل بهار و زندگی دوباره ی طبیعت، باز هم گیاهان از زمین های خشک شروع به رویش می کنند و چشمه ها پر آب و رودها جاری می شوند.

۸ برگ نو آرد درخت نارون

سبز گردد، شاخساران کهن

معنی: درخت نارون که با شروع فصل پاییز برگ های خود را از دست داده بود، دوباره برگ های نو می دهد و شاخه های قدیمی سبز و خرم می شوند.

۹ گل بخندد بر سر گل بوته ها

پر کند بوی خوش گل باغ را

معنی: بوته ها دوباره گل می دهند و باغ و بوستان را خوش بو می کنند.

۱۰ باز می آید پرستو نغمه خوان

باز می سازد در اینجا آشیان

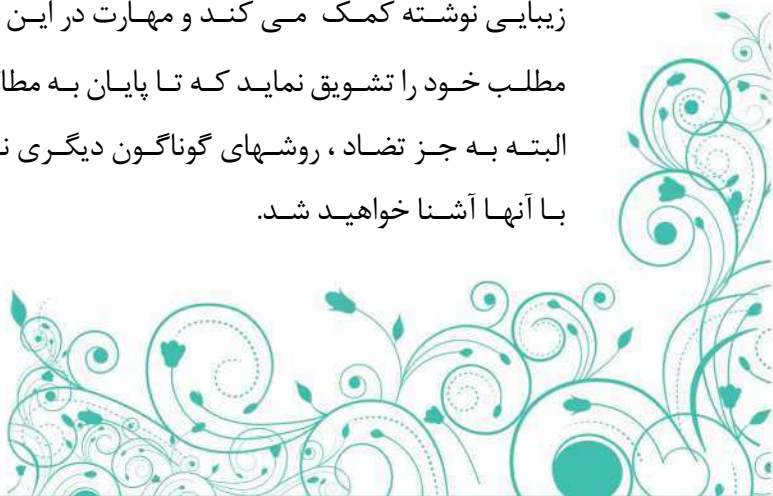
معنی: پرستو ها دوباره باز می گردند و از شادی آواز می خوانند و دوباره برای خود لانه های جدید می سازند.

واژه آموزی

در نخستین واژه آموزی فارسی کلاس پنجم یکی از روشهای ایجاد زیبایی در نوشتار و گفتار آموزش داده شده که استفاده از آن به اثربخشی متن کمک می کند. این روش «تضاد یا مخالف یا متضاد» نام دارد. همان طور که میدانید برای خیلی از کلمه های فارسی می توان واژه هایی پیدا کرد که دارای معانی مخالف هم باشند، مانند: بزرگ و کوچک، زیبا و زشت، دور و نزدیک و ... همان طور که در ابتدا اشاره شد، استفاده و به کار بردن کلمه های مخالف در متن نوشتار یکی از راههایی است که به جذابیت و زیبایی نوشته کمک می کند و مهارت در این کار برای نویسنده به او کمک می کند که خواننده ی مطلب خود را تشویق نماید که تا پایان به مطالعه ی خود ادامه دهد.

البته به جز تضاد، روشهای گوناگون دیگری نیز برای زیبا ساختن نوشته وجود دارد که به تدریج با آنها آشنا خواهید شد.

رقص باد، خنده ی گل

این شعر در قالب مثنوی و توسط خانم پروین دولت آبادی در وصف طبیعت و زیبایی های نهفته در آن سروده شده است.

خانم پروین دولت آبادی در اصفهان زاده شد و لی به همراه خانواده برای ادامه ی زندگی به تهران مهاجرت کردند. وی پس از تحصیلات دوره ی دبیرستان در یکی از شیرخوارگاه های تهران که خواهرش سرپرستی آن جا را به عهده داشت مشغول به کار شد و به سرپرستی و تربیت کودکان آن جا پرداخت.

او تلاش کرد تا شعر کودکان را از حالت پند و نصیحت گونه خارج کرده و اشعاری که جنبه ی سرگرمی و تفریح برای آنها داشته باشد بسراید. وی برای بزرگسالان نیز اشعاری سروده است.

پروین دولت آبادی سرانجام روز سه شنبه ۲۷ فروردین ماه سال ۱۳۸۷ خورشیدی و در سن ۸۴ سالگی بر اثر سکته ی قلبی در تهران درگذشت و در قطعه ی هنرمندان بهشت زهرا به خاک سپرده شد.

الف) واژه های زیر از متن درس انتخاب شده اند. برای هر یک از آن ها یک واژه ی مخالف پیدا کنید و بنویسید:

زیبا:	سادگی:	اندکی:
درنگ:	بلندی:	پرسش:

ب) در سال گذشته آموختیم که "مفعول" کلمه ای است که همراه با واژه ی "را" می آید. در بند زیر، مفعول ها را پیدا کنید و زیر آن ها خط بکشید.

«اگر می خواهیم عالم را بهتر بشناسیم، یک راه ساده آن است که پدیده ها را خوب تماشا کنیم، در باره ی آفرینش هر یک بیندیشیم و آن ها را با یکدیگر مقایسه کنیم.»

پ) در هر یک از عبارت ها و جمله های زیر، به جای واژه ی رنگی، کلمه ای مناسب و هم معنی بنویسید.

باید اندکی **درنگ** () کرد.

از دل صخره ها و سنگ ها چشمه ای **روان** () است.

دیوارهای بلند بالای کوه را پهلوانی **عظیم** () تصور می کنیم.

مطالعه در طبیعت و **تأمل** () در آن، راه مناسبی برای شناخت عالم است.

ت) بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است؟

تک درخت نارون، شد رنگ رنگ
زرد شد آن چتر شاداب قشنگ

ث) هر یک از واژه های زیر را در یک جمله به کار ببرید:

تأمل:

عمیق:

سنگلاخ :

تنومند:

ج) برای هر یک از واژه های مشخص شده در جمله های زیر ، با توجه به راهنمایی صورت گرفته ، یک کلمه ی متشابه به همراه معنی بنویس.

بیاپید در باره ی آفرینش گل با خار کمی بیندیشیم. (هم آوا - غیر هم نویسه) : ----- معنی: -----

عنکبوت ها بین زمین و آسمان ، تار می تنند. (هم آوا - هم نویسه) : ----- معنی: -----

چ) شبکه ی معنایی کلمه های زیر را کامل کنید.

کوهستان : ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) -----

سبزه: ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) ----- (هم آوا - غیر هم نویسه) -----

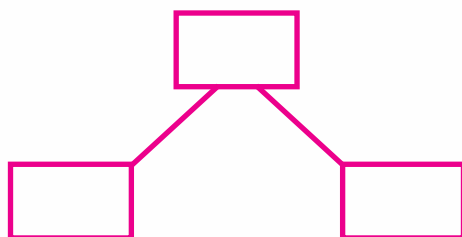
ح) واژه های متضاد را در بیت زیر پیدا کنید و در کنار هم بنویسید.

«برگ نو آرد، درخت نارون سبز گردد، شاخساران کهن»

کلمه های متضاد: ≠

خ) در بیت زیر دقت کنید و کلمه هایی که باهم یک شبکه معنایی را می سازند پیدا کنید و بنویسید.

«فصل پاییز و زمستان می رود بار دیگر چون بهاران می شود»

د) بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است؟ آنها را جداگانه بنویسید.

«جز در تو، قبله نخواهیم ساخت گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟»

جمله اول :

جمله دوم :

ذ) کلمه های بهم ریخته را مرتب کنید .

سنگلاخ - میان - علف های - سر - می آورند - در - نازک - از - لطیف - و

.....

ر) با استفاده از کلمه های ربط «اما، ولی، چون، زیرا، سپس، بعد» جمله های زیر را کامل کنید.

۱- من به دیدن شما می آیم، ممکن است کمی دیر برسم.

۲- نسرین تکلیف خود را زود نوشت، زیرا می خواست به میهمانی برود.

۳- همه کتابهایم را آوردیم، کتاب داستانهم را جا گذاشتم.

۴- اول دعا کن، بعد آرزو کن.

۵- گل را در گلدان بکار، به آن آب بده.

ز) در بیت زیر قافیه را پیدا کنید.

«چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد باغ و بوستان ناگهان در خواب شد»

کلمه های هم قافیه :

فضل خدا

معنی شعر

۱) فضل خدا را که تواند شمار کرد؟ یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد؟

معنی: چه کی می تواند خوبی ها و بخشش های خداوند را بشمارد یا چه کسی است که از میان هزاران نعمت های خداوند، می تواند فقط شکر یکی از آنها را به جا آورد؟

۲) بحر آفرید و بزّ و درختان و آدمی خورشید و ماه و النجم و لیل و نهار کرد

معنی: خداوند توانا، دریاها و خشکی ها، درختان و آدمیان، خورشید و ماه و ستارگان و شب و روز را آفریده است.

۳) اجزای خاک مرده، به تأثیر آفتاب بستان میوه و چمن و لاله زار کرد

معنی: خداوند توانا با تابش نور آفتاب در خاک بی جان باغ های میوه و سبزه زاران و گلستانها را آفریده است.

۴) ابر، آب داد بیخ درختان مرده را شاخ برهنه، پیرهن نوبهار کرد

معنی: خداوند به وسیله ی باران و ابر ریشه درختان خشکیده را آبیاری کرد و تن شاخه های درختان لباس سبز بهاری پوشاند.

۵) توحید گوی او نه بنی آدمند و بس هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد

معنی: فقط انسان نیست که به یگانگی خداوند گواهی می دهد بلکه هر پرنده ای بر روی شاخه های درختان یکتایی خداوند را فریاد می زنند.

فضل خدا

شعر فضل خدا ، یکی از سروده های شاعر بزرگ ، سعدی شیرازی است که درباره ی وی توضیح داده خواهد شد. در این شعر در ادامه ی دروس قبلی به بیان توانایی های پروردگار در آفرینش جهان پرداخته شده است.

سعدی شیرازی کیست؟

او در شیراز به دنیا آمد. نام کوچک او مصلح (یا مصلح الدین) - که از نام پدر بزرگش گرفته شده بود. وی در کودکی پدر خود را از دست داد و زیر سرپرستی پدر بزرگ مادری خود قرار گرفت. در دوران کودکی، در شیراز مقدمات علوم ادبی و شرعی را آموخت اما به خاطر اوضاع نا به سامان ایران در آن دوران مجبور شد تا در روزگار جوانی، شیراز را ترک کند و به بغداد برود. سعدی در بغداد در مدرسه‌ی نظامیه به تحصیل پرداخت و پس از تحصیل به شغل سخنرانی های مذهبی رو آورد که باید برای این کار به مناطق مختلف سفر می کرد. سعدی در سفرهای خود به حجاز (در عربستان)، شام (سوریه) و روم (ایتالیا) سفر کرده و نشانه هایی از سفرهای او به هندوستان، ترکستان، آسیای صغیر، غزنین، آذربایجان، فلسطین، چین، یمن و حتی آفریقا در شعرهای او دیده می شود. سعدی در حدود سال ۶۵۵ قمری به شیراز بازگشت.

سعدی کتاب بوستان به صورت نظم (شعر) که کتابی اخلاقی و آموزشی است را در سال ۶۵۵ قمری به پایان رسانید و در بهار سال ۶۵۶ قمری یعنی کمتر از یکسال بعد دومین اثرش، گلستان را به صورت نثر آمیخته با نظم (شعر) در هشت باب (فصل) نگاشت. هشت باب گلستان عبارتند از: سیرت پادشاهان، اخلاق درویشان، فضیلت قناعت، فوائد خاموشی، عشق و جوانی، ضعف و پیری، تأثیر تربیت و آداب صحبت.

گلستان یکی از تأثیرگذارترین کتابهای نثر در ادبیات فارسی است. حکایت هایی که او در گلستان و بوستان آورده است نگرش و نگاه او را به دنیا که حاصل سفر و تجربه اندوزی های او از سفرهاست مشخص می سازد.

وی به احتمال زیاد در سال ۶۹۰ هجری در شیراز درگذشته و به خاک سپرده شد.

دانش زبانی

لحن و آهنگ (در شعر)

هر شعری دارای چند ویژگی است که عبارتند از:

لحن یا آهنگ

وزن شعری

«قافیه» هماهنگی آوایی کلمه های آخر هر خط شعری (بیت) یا نیم خط شعری (مصراع). مثل پیدا و توانا؛

بیم و کریم؛ ساخت و نواخت؛ گذشت و گشت؛ آب و خواب

شاعر در سرودن شعر خود باید واژه ها و کلمه ها را طوری کنار هم قرار دهد که ریتم و آهنگ تولید شده هنگام خواندن بیت ها یا مصراع ها یکسان باشد. در خواندن شعر ستایش (ای همه هستی ز تو پیدا شده)، لحن خواندن در تمام نیم خط های شعری (مصراع ها) کاملاً یکسان است به طوری که اگر هم زمان با خواندن، ضربه هایی به میز وارد کنیم ریتم ضربه ها در تمام مصراع ها یکسان خواهد بود و به این ترتیب ریتم یا آهنگ و یا لحن شعر به طور درست به وجود آمده است. در چنین حالتی مکان قرار گرفتن کلمه ها در جمله به هم خواهد خورد. مثلاً جمله ی "بحرو بر و درختان و آدمی را آفرید" برای تولید آهنگ با جا به جایی فعل جمله به "بحر آفرید و بر و درختان آدمی" تغییر می کند.

رو کلمه حرف جاب

به بیت های زیر توجه کنید.

چنان دانم که می سوزی جهان را

الف) بسوزد گر کسی این آشیان را

چو دانی و پرسى، سؤالت خطاست

ب) بغرید بر من که عقلت کجاست

در بیت «الف»، آشیان و جهان قافیه های بیت هستند و کلمه ی «را» بعد از قافیه ها تکرار نشده اند.

در بیت «ب»، کجا و خطا قافیه هستند و «ست» بعد از قافیه تکرار شده اند.

به کلمه هایی که بعد از قافیه در شعر می آیند، «ردیف» گفته می شود.

داشتن ردیف در شعر الزامی نیست.

تمرینات

الف) در جمله ی زیر، مفعول را پیدا کنید و زیر آن را خط بکشید :

" ابر ، آب داد بیخ درختان مرده را "

ب) در بیت زیر ، کلمه های متضاد (مخالف) را پیدا کنید و آن ها را کنار هم بنویسید.

" بحر آفرید و برّ و درختان و آدمی خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد "

پ) بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است ؟

" بحر آفرید و برّ و درختان و آدمی خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد "

ت) با توجه به شعر " رقص باد ، خنده ی گل " برای کلمه های زیر ، یک هم معنی از متن شعر پیدا کنید و بنویسید.

خشک :

صحرا:

ث) شبکه ی معنایی هر یک از کلمه های زیر را کامل کنید :

خورشید :

ابر:

بُستان:

ج) حروف ربطی که در شعر " فضل خدا " به کار رفته است را پیدا کنید و بنویسید.

چ) هر یک از کلمه های زیر را در یک جمله به کار ببرید.

خاک:

زمزمه:

لاله زار:

فضل:

ح) برای هر یک از کلمه های زیر ، یک هم معنی (مترادف) پیدا کنید و بنویسید.

فضل:
 برّ:
 شکر:
 بُستان:

خ) در بیت زیر، قافیه ها و ردیف را پیدا کنید و بنویسید.

چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد
 باغ و بستان ناگهان در خواب شد.»
 قافیه:

د) با توجه به کلمه های زیر، جدول را کامل کنید.

خوار -ارتباط -موافق -خار - عالم - مخالف - دانشمند - جهان - مربوط»

مترادف	مخالف	هم خانواده	هم آوا

ذ) هر یک از کلمه های زیر را با «ان» جمع ببندید و تغییرات لازم را انجام دهید.

دانشجو + ان =
 بانو + ان =
 بازو + ان =
 زنده + ان =
 آقا + ان =
 بچه + ان =

ر) هر یک از واژه های زیر از متن درس انتخاب شده اند، برای آنها دو هم خانواده بنویسید.

انجم: ،
 شکر: ،
 توحید: ،
 فضل: ،

ز) جمله های درست و نادرست را مشخص کنید.

درست نادرست

☐	☐	۱) مرغ همسایه غاز است یعنی مال دیگران را از مال خود بهتر دانستن»
☐	☐	۲) غرور داشتن باعث موفقیت و پیروزی می شود.
☐	☐	۳) ریشه همه زیبایی ها خداوند است.
☐	☐	۴) انسان می تواند آفریده های خداوند را بشمارد.

ژ) غلط های املائی را در بیت زیر پیدا کنید و بنویسید.

بهر آفرید و بزّ و درختان و آدمی خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد

س) کلمه های به هم ریخته را مرتّب کنید و جمله بسازید.

۱) تگّه - ساکت - آسمان - می کند - ابر - را.

۲) به - مرد - خود - به - آمد - و - دعا - دست - برداشت